

Platschefen behåller en fot i Forsmark

En optimist summerar

Kaj Ahlbom, chef för platsundersökningen i Forsmark, är optimist. Utom på en punkt: Han tror inte att vi kan räkna med att det stabila samhället vi har i dag alltid kommer att bestå. Därför vill han att kärnavfallsfrågan blir löst utan dröjsmål.

– Det har tagit 30 år att nå hit där vi är i dag, ytterligare kanske tio år innan förvaret kan tas i drift och sedan minst 30 år innan allt kärnbränsle är deponerat. Det är därför angeläget att samhället fattar beslut om ett förvar, som varken kräver tillsyn eller underhåll i framtiden, när vi och säkerhetsmyndigheterna anser att det finns en säker lösning. Att då vänta med

beslutet skulle vara ansvarslöst, som jag ser det, säger han.

Dags att summera

Kaj Ahlbom har som geolog och projektledare arbetat med kärnavfallsförvaringen sedan 70-talet – med typområdesundersökningar, förstudier och nu senast platsundersökningen. Det har funnits många

trösklar under resans gång – nu kliver även platsundersökningen in i nästa rum. Fältarbetena är avklarade, borrningarna är avslutade – nu följer år av granskning och analys av allt det material som Forsmarks-teamet under Kajs ledning tagit fram. Själv blir han stående med en fot kvar i Forsmark och den andra på annat håll.

Det är dags för en summering av ännu

“Skulle det visa sig att den mest lämpliga platsen finns i Forsmark så skulle jag inte direkt bli ledsen för det.”

Kaj Ahlbom i UNT den 27 maj 2006.

ett projekt i Kaj Ahlboms geologliv.

– Jag gillar projekt, säger han. Många i den här branschen gör det – vi påbörjar någonting och vi avslutar – sedan går vi över till nästa projekt.

Det gör Kaj Ahlbom inte den här gången – inte helt i alla fall. Han blir kvar som talesman för Forsmark åtminstone fram till platsprioriteringen 2009.

– Vi kan inte sluta ge information nu. Kontakterna med närboende, markägare, kommunen och inte minst vår stora granne, Forsmarksverket, är lika viktiga som någonsin tidigare, säger han.

Acceptans viktigt

Givet är att berget måste klara säkerheten men en annan förutsättning för att kunna

bygga ett slutförvar är acceptans i kommunen och framför allt bland dem som berörs direkt.

– Bra berg och acceptans, det finns ingen annan väg framåt, säger Kaj Ahlbom.

Den drygt 30-åriga jakten på en plats att

Kaj Ahlbom om...

... varför han blev geolog:

– På högstadiet såg jag en broschyr om yrkesval och om geologer stod det: ”Geologer är ute om sommaren och inne om vintern.” Det lät ju bra, tyckte jag. Allvarligt talat så var det – som det ofta är – en blandning av slump och intresse. Jag pluggade matematik i Göteborg och provade på geovetenskap under en termin. Jag fastnade – i själ och hjärta är jag naturvetare och vill veta varför saker är som de är.

... värst på jobbet:

– Personalproblem. Gu’skelov har jag haft lite av den varan.

... att hantera hundratals miljoner:

– Lite ovant i början men så småningom vet man vad som måste göras och accepterar att det kostar. (Platsundersökningen i Forsmark kostar omkring 600 miljoner).

... att ständigt informera och förklara:

– Egentligen har jag aldrig tröttnat, tvärtom – jag har upptäckt att jag tycker om att prata och förklara. Tur är det eftersom det har varit och är otroligt mycket sånt.

... att aldrig verka stressad:

– Inte? Javisst kan jag vara stressad även om det kanske inte märks. Med åren har jag lärt mig att det är viktigt att börja förbereda sig i god tid. Numera är ju också barnen utflugna och det har minskat familjestressen. Jag kan jobba på kvällarna om det behövs.

... att pendla:

– 20 mil tur och retur Vänge-Forsmark dagligen – det har varit jobbigt, speciellt om vintrarna. Jag har ibland bott över i Forsmark men det är som att aldrig komma hem från jobbet.

Foto: Sven Follin

Nej, det är inte dags för sista skålen än men däremot dags för lite stillsamt klirr med kaffekopparna! Kristina Skagius Elert, projektledare för analysgruppen, tar nu över det material som Forsmarksteamet under Kaj Ahlboms ledning tagit fram.

slutförvara Sveriges använda kärnbränsle på, talar sitt tydliga språk: Ett lokalt motstånd gör uppgiften omöjlig. Det visade Almunge 1985, det visade Storuman 1995, där Kaj Ahlbom var projektledare, och det visade Malå 1996.

Östhammars kommun sade ja till en platsundersökning först av alla kommuner.

– Första vardagen 2002 kom Jerker Tengman, biträdande platschef, och jag till Forsmark och till SFR (SKB:s slutförvar för radioaktivt driftavfall) Vi flyttade in och vände upp och ner på både lokaler och rutiner, säger Kaj Ahlbom. Trots alla störningar mottogs vi väl och vi har under hela platsundersökningen fått mycket hjälp av driftpersonalen på SFR.

Blandade känslor

Starten skedde med blandade känslor, dels av oro inför jätteuppgiften, och dels av glädje över att börja från början, att få välja sina egna medarbetare, att själv få visa riktning i ett stort projekt.

– En viktig förutsättning var att Forsmarks Kraftgrupp välkomnade oss. Vi har ju faktiskt sprungit i fötterna på dem under hela platsundersökningen. Borrat i bostadsområdet och mätt inne på verkets område, byggt vägar på deras mark, trasslat till det ena och det andra ... Men de har stöttat oss hela vägen.

Lika viktig är en annan grupp – de närboende – utan deras acceptans och förståelse hade platsundersökningen varit svår att genomföra. Gerd Nirvin och Inger Nordholm från SKB:s informationskontor i Östhammar flyttade ut till Forsmark våren 2002 men de hade redan innan det inlett dialogen med grannarna. Ofta skedde det med personlig kontakt.

– Den dialogen har vi sedan dess haft hela tiden. Om grannarna vet vad och varför vi gör någonting så minimerar vi missförstånd och arbetet kan flyta på.

Det första stora beslutet, som tog hänsyn till de närboendes önskemål, var bygget av en ny väg in det område som skulle undersökas. På så sätt slapp de ett störningsmoment.

Teori i praktiken

Vägen ledde in i skogen, bildligt talat in i ett arbete där det gällde att ombesörja tusen och en detaljer. Den teoretiska världen skulle äntligen konkretiseras i praktiskt arbete för att få fram ny kunskap.

Den tektoniska lins man visste fanns i Forsmarks urberg visade sig vara lika bra – till och med bättre – än man antagit.

– Vi hade en klar och tydlig bild av berget tack vare SGU:s geologiska kartläggning under förstudien, berättar Kaj Ahlbom. Bilden visade sig stämma och

väl det; berget visade sig vara torrare än man räknat med.

Ett liv efter juli

Det finns ett liv efter semestern, även för platsundersökningen. Läs på sidorna 4–7 hur det livet kommer att se ut. Men det råder uppbrotsstämning i Forsmark, ett arbetsteam skingras och ersätts med något nytt. Vi tillåter oss att vara ceremoniella: det är dags för summering och snart ”sista festen med gänget”.

Lagerbladet utför en högst ovetenskaplig och anonym utfrågning bland medarbetare. Vilken egenskap vill de tillskriva sin chef, Kaj Ahlbom?

Superlativen haglar: Rutinerad, entusiastisk, social, positiv, trygg, rolig är några av orden. Envis, lägger någon till. Envis som synden, rentav tjurskallig.

Kanske det är den sistnämnda egenskapen som fört platsundersökningen i mål i tid?

Är du nöjd?

– Ja, jag är mycket nöjd.

Inte alls orolig för framtiden?

– Jo, för att alla inte ska inse hur angeläget det är att vi får ett beslut om en plats – utan onödiga dröjsmål.

Kaj Ahlbom, 56 år.

Född och upp vuxen I Göteborg.

Yrke Berggrundsgeolog, platschef vid SKB:s platsundersökning i Forsmark.

Familj Hustru Kikki Fors och två utflugna söner, Björn, 24, och Erik, 22 år.

Bor I villa i Vänge utanför Uppsala. Där finns också Kikkis stora intressen: Hästar, katt och bin.

Fritidshus I Häverud, Dalsland.

Bredvid sängen Scott & Amundsen av Roland Huntford. ”Det ligger alltid någon Sudoku också – efter 10 minuter associationsfritt sifferlösande somnar jag bra.”

Trängs på hyllan bland alla jobb-pärmar Honung.

Favoritgest Tummen upp.

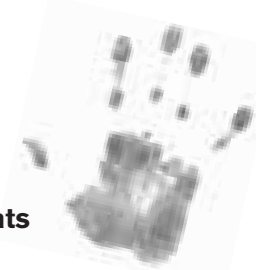
Gillar Att vandra. Gärna på en vulkanö eller i fjällen.

Livet efter 1 juli Mindre pendling till Forsmark. Mer jobb i Stockholm eller hemifrån. Mer jobb för SKB IC med internationella frågor? Kanske jobba lite mindre?

FAKTA

Med facit i hand

Vi dök djupt ner i Upsala Nya Tidnings textarkiv för att reda ut hur facit ser ut på en del av de frågor som dryftats i spalterna under förstudien och platsundersökningen.

UNT 14 juni 2000:

”Inget av de andra områdena runt om i Sverige som utpekats vid förstudierna har så stora naturvärden som det i Forsmark. Men Kaj Ahlbom menar att detta inte behöver göra området mindre intressant ur SKB:s synvinkel.

– Jag tror att det finns stora möjligheter att genomföra en platsundersökning och ändå ta hänsyn till de här värdena.”

Facit:

Rätt. Det gick bra. Med hjälp av egen platsekolog och i samråd med länsstyrelsen anpassades platsundersökningen för att störa så lite som möjligt.

UNT 19 augusti 2000:

”En tunnel under havet leder till djupförvaret som förmodligen hamnar i berget någonstans mellan Forsmarksverket och Kallrigafjärden.”

Facit:

Rätt. Där hamnar det om det hamnar i Östhammars kommun.

UNT 7 november 2000:

”... det får inte bli alltför stora överraskningar, säger Kaj Ahlbom.”

Facit:

Det blev det inte – i varje fall inga negativa.

UNT 16 oktober 2001:

”Sammanlagt beräknas hela platsundersökningen i Forsmark kosta 350 miljoner kronor, och vara klar 2006...”

Facit:

Fel. Platsundersökningen har kostat cirka 600 miljoner och blev klar 2007.”

UNT 2 november 2001:

”Det är så att säga ingen ko på isen. Vi kan inget göra innan kommunerna tagit beslut, sade Kaj Ahlbom.”

Det gjorde han efter att Tierps kommun begärt förlängd betänketid.

Facit:

Rätt. Det blev ingen ko på isen senare heller när Tierp sade nej till platsundersökning och drog sig ur helt och hållet.

UNT 13 februari 2003:

”SKB har råkat ut för vad de själva kallar en liten ’geologisk överraskning’ vid provborrningarna i Forsmark. Vid borrhål nummer två har ett avsnitt med porösare granit påträffats.”

Facit:

Det bidde en tumme... Det handlade om ett begränsat bergavsnitt och får inga konsekvenser för ett eventuellt slutförvar.

UNT 22 april 2004:

”Förvaret skulle i Forsmark kunna placeras på ungefär 400 meters djup. Orsaken till att man föredrar att inte lägga det djupare är att spänningarna i berget är högre än normalt här...”

Facit:

Fel. Bergspänningsmätningarna blev visserligen både svårare och dyrare än väntat att genomföra, men nu finns nödvändiga och tillförlitliga data framme. Spänningarna är visserligen fortfarande högre än normalt men inte mer än att rekommenderat djup för ett slutförvar i Forsmark nu är mellan 450 och 500 meter.

UNT 5 januari 2005:

”... sammanlagt kan det handla om 17 kärnborrhål som behöver göras i området.”

Facit:

Fel. Det blev 19 djupa kärnborrhål (500 meter eller längre) och sex kortare.

